

SARK MESELESİ 4322. Şādilī, Maḥmūd Tābit aš: Al- Mas'ala aš-šarqīya : dirāsa waḥā'iqīya 'an al-ḥilāfa al-'uṭmāniya ; (1299 m - 1923) HALİFE OSMANLILAR 1989, Nr. 9

m) / Maḥmūd Tābit aš-Şādilī. - Tab'a 1. - Al-Qāhira : Maktabat Wahba, 1989 = 1409 h. - 291 S. Inhaltsangabe: D. oriental. Frage und d. Geschichte d. Kalifats im osman. Reich (1299-1923). - Arab. - In arab. Schrift 29 A 10694

Şark Meşalesi

54 ŞARWAT (Muḥammad Mustafa)

مؤتمر برلين 1878. واثو في البلاد العربية. محاضرات القاها الدكتور محمد مصطفى صفوت. القاهرة. مطبعة الرسالة. 1957. 1907. 25-11 p., in-8°. (1957) - 1907. جامعة الدول العربية. معهد الدراسات العربية

"mu'tamar Berlin 1878 wa-ataruhu fi-l-bilad al-'arabiya" "Le Congrès de Berlin de 1878 et ses répercussions dans les pays arabes". (Ligue des États arabes. Institut des Hautes études arabologiques). en arabe.

18 KASIM 1996

Şark Meşalesi

54 ŞARWAT (Muḥammad Mustafa)

محاضرات في المسألة الشرقية و مؤتمر باريس. القاها الدكتور محمد مصطفى صفوت. مطبعة الكمالية. 1958. 1908. 22 p., in-8°. (1958) - 1908. جامعة الدول العربية. معهد الدراسات العربية العالية

"muḥādārāt fi-l-mas'alat al-šarqīya wa-mu'tamar Paris" "Conférences sur la Question d'Orient et le Congrès de Paris". (Ligue des États arabes. Institut des Hautes études arabologiques). en arabe.

Şark Meşalesi

CRESM صفوت (الدكتور محمد مصطفى) C.C.O.E. 6070 Al-ŞARWAT (Muḥammad Mustafa)

المسألة الشرقية ومؤتمر باريس. [القاهرة] جامعة الدول العربية، 1958

Al-Mas'ala al-šarqīya wa mu'tamar Paris 8° 155

18 KASIM 1996

182223 ŞARK MESELESİ

1710 64 خوري (اصيل) اسماعيل (عادل) اسماعيل خوري وعادل اسماعيل. السياسة الدولية في الشرق - Beyrouth, Dār an-... 1958. 1908. 24 cm. In-8° (24 cm) near li-s-siyāsa wa-t-ta'rīḥ. - In-8° (24 cm) [49 02. 2028] (Siyāsa [as-] ad-duwāliya fi š-šarq al-'arabī min sanat 1789 ilā sanat 1958.)

"Orient (Moyen-). Politique internationale. 1789-1958. - "Politique internationale. Orient (Moyen-). 1789-1958. .../...

1071 MILOJKOVIĆ-DJURIĆ, J. The Eastern Question and the voices of reason: Pan Slav aspirations in Russia and in the Balkans 1875-1878. Balkanistica, 11 (1998) pp.55-68

54 182223 ŞARK MESELESİ

MARX (Karl) ماركس (كارل) ماركس. المسألة الشرقية. حول الانقلابات في الدولة العثمانية. ترجمة مجازين عبد الله. مراجعة د. سهيل القس. Beyrouth, Dār al-Ḥadāfa, 1980. - Ju-8, 208 p. [AAA III 6346]

(al-Maḥāla al-šarqīya... Trad. de la Question d'Orient. Œuvres politiques, t. 3, Paris, Caste, 1929.) 936.106 xiv siècle 936.063 Relations internationales

Şark Meşalesi

ŞARWAT (Muḥammad Mustafa)

المسألة الشرقية ومؤتمر باريس

al-Mas'alat al-šarqīyah wa-mu'tamar Bāris. [Lectures on the "Eastern Question" and the Paris Congress of 1856.] pp. 62. Jami'at al-Duwal al-'Arabīyah: Cairo, 1958. 8°.

18 EKIM 1995

182223 ŞARK MESELESİ 11632 80

OSMANLILAR

الدسوقي (محمد كمال) . . . DASŪQĪ (Muḥammad Kamāl al-). الدولة العثمانية والمسألة الشرقية / تأليف... محمد كمال الدسوقي. القاهرة: دار الثقافة للطباعة والنشر، 1976. (القاهرة: دار نشر الثقافة). [8° 02.2628] "Dawla (Al-) al-'uṭmāniya wa al-mas'ala al-šarqīya". - Auq.77-3821. - ISBN 977-7257-16-3 Rel. Ottoman (empire). 13e-20e s. (début).

54

الدسوقي (محمد كمال) (محمد كمال) DASŪQĪ (Muḥammad Kamāl al-) الدولة العثمانية والمسألة الشرقية. تأليف دكتور محمد كمال الدسوقي. ... Le Caire, Dār al-Ṭaqāfa, 1976. - Ju-8, 496 p. [AAA III 6218]

(al-Dawla al-'uṭmāniya wa al-mas'ala al-šarqīyah)

935.06 Relations internationales 936.062 Turquie ottomane A.165813

✓
ŞARK MESELESİ

✱

Kemal Beydilli

isam 187460

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GİRİŞ BÖLÜMÜ

1876 Anayasası, Madde 1: Devlet-i Osmâniyye memâlik ve kıtaat-ı hazırayı ve eyâlet-i mümtâzeyi muhtevî ve yek vücûd olmağla hiçbir zamanda hiçbir sebeple tefrik kabul etmez.

1919 Amasya Tamimi: Vatanın bütünlüğü tehlikededir.

1919 Erzurum Kongresi: Ulusal sınırlar içinde vatan bir bütündür.

1919 Sivas Kongresi: Vatan sınırları içindeki bölgeler bölünmez bir bütündür.

1920 Misak-ı Milli: Vatan hiçbir nedenle bölünmez bir bütündür.

1982 Anayasası, Madde 3: Türkiye, devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

2007 Güncel söylem: Şehitler ölmez, Vatan bölünmez!

Türkiye'ye karşı 19. yüzyıl Batı parçalama politikası aynen devam etmektedir. 19. yüzyılda Osmanlı devletini parçalama süreci şöyle işlemekte idi: Yunan, Sırp, Bulgarlar kendi millî devletleri için içeride ve dışarıda ibrâtil faaliyetlerinde Batı devletlerinden himâyeye, teşvik ve fîlî müdahale sağlardı. Rumeli'de halk kıskırtılır, komiteci baskınlarıyla ayaklanmaya sürüklenirdi. Türk halkı kendini savunma zorunda kalır, devlet müdahale eder, kanlı kavgalar olurdu. Bu tam da Batı'nın

386-406

istediği bir şeydi: Hıristiyan milletler soykırımına uğruyor, dünya barışı tehlikeye giriyor, milletleri ezen Osmanlı rejimi çağdışıdır, gibi iddialarla davayı Büyük Devletler toplanıp kendi ellerine alırlar. Çaresiz Osmanlı hükümeti seyirci kalmak durumuna düşer ve Batı nasıl planlamışsa ona karar verir. Balkan milletlerine özerklik veya doğrudan bağımsızlık sağlanır. Batı, bugün aynı taktiği Türkiye'ye karşı uygulama yolundadır. Batı'nın, büyük haksızlığı, Osmanlı'ya uygulanan politikanın, bugün modern Türkiye Cumhuriyeti'ne uygulanmaya kalkışılmasındadır... Batı'nın kısa görüşlü parçalama hükmet politikası, günümüzde de işler görünmektedir. ABD, Ortadoğu'da şimdi kendi planını uygulama yolundadır, kolay kolay bu plandan vazgeçmez. Ortadoğu için kendi planlarında Türkiye'yi engel gören ABD... Irak'ın egemenliği örtüsü altında Kürt kartını oynuyor. Bu Kürdistan planı 1. Dünya Savaşı'ndan beri tezgâhtadır... Kuzey Irak şimdiden ABD himâyesindedir ve onun planlarına hizmet etmektedir... Bir tarihcî sıfatıyla benim gözlemim, Batı, Türkiye'ye karşı, 19. yüzyılda Osmanlı'ya uyguladığı politikayı sürdürmektedir. Cumhuriyet Türkiye'sinin Osmanlı olmadığını anlatmak bizim ödevimizdir. (Halil İnalçık'ın, Taha Akyol'a yazdığı mektuptan, Milliyet, 2 Kasım 2007).

Avrupa tarihi içinde önemli bir yer tutan ve "Türklerin Avrupa'dan atılması" anlamında geniş bir tanımlama bulan "Şark Meselesi" aynı şekilde yabancı dillere yerleşmiş bir terim (*Die Orientalische Frage, Vostočnyj vopros, La Question d'Orient, The Eastern Question*) olarak geniş çağrışımlar oluşturur, ancak bunun genelde hep yapılageldiği üzere bütün devirleri kapsayan bu anlamdaki tek bir tarif içine sıkıştırılması isabetli değildir. Hattâ bu kavramı "Doğu Sorunu" olarak ifade etmenin dahi, bu kelimelerin tarihsel yüklemeler itibarıyla içlerinin boş olmasına ve özellikle dildeki sadeleştirme-nin bir sonucu olarak ortaya çıkan Doğu kelimesinin coğrafi çağrışım ağırlıklı olarak tarihsel malzemenin yoğunluğunu taşıyan teknik bir tabir haline dönüşmemiş olduğuna işaret etmek lazımdır. Şark Meselesi kavramını 19. yüzyıldaki Osmanlı zayıflamasının sonucu olarak topraklarının paylaşılması anlamında bir "miras kavgası" ola-

ŞARK MESELESİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Doç. Dr. Ali SARIKOYUNCU

I. ŞARK MESELESİ NEDİR?

Fransızların question d'Orient, İngilizlerin Eastern question, Almanların orientalische Frage, Rusların Vostocny vopros dedikleri "Şark meselesi", şimdiye kadar sadece bir türlü tarif edilmiş değildir. Fakat muhtelif tarihçilerin birbirinden ayrı muhtelif tarifleri arasında çok yakın benzerlikler vardır. Bu bakımdan "Şark meselesi" bazı farklılıklarla umumiyetle aynı görüş çerçevesi içinde mütalâa edilmektedir.

Meselâ, Fransız tarihçi Dirault'a göre Şark meselesi "Ehli İslâm ile gayri Müslimlerin kavgasıdır."¹ Ali Kemal de "Şark meselesi, mesele-i diniyedir" diyerek Dirault'un görüşünü teyit etmektedir.² Ahmet Saip de Tarih-i Meşrutiyet ve Şark Mesele-i Hâl-i Hazırı adlı eserinde Şark meselesini Osmanlı- Rus mücadelesi olarak tanımlamaktadır.³ Soloviyef ise Şark meselesinin iki türlü tanımını yapmaktadır: Birincisi, "Hristiyan Avrupa'nın Müslüman Şark milletlerini iktisadî ve siyasî nüfuz ve hükmü altına almak maksadıyla meydana gelen olayların heyet-i mecmuasıdır." İkincisi ise, Avrupa devletlerinin Osmanlı İmparatorluğu'nu sebepler ihdas ederek parçalama ve zapt etmek arzusundan ve Osmanlı idaresi altında bulunan muhtelif milletlerden bazılarının istiklâlini temin etmek istemelerinden meydana gelen tarihî olayların mecmuasıdır."⁴ Paul Hourie ise Şark meselesini "Türkiye'nin paylaşılması" olarak tanımlamaktadır.⁵

Görüldüğü gibi bütün tarihçilerin tanımları birbirine çok yakındır. Hepsi de Müslüman Türklerle yani Osmanlılarla Hristiyan Avrupa'nın mücadelesinde birleşmektedirler.

Bütün bu tanımların ışığı altında "Şark meselesi" nedir? sorusuna mutlak surette cevap vermek gerekirse, Türklerin Avrupa'daki ilerleyişini durdurmak, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Hristiyanları kurtarmak, onlar lehine reformlar yaptırmak, Osmanlı İmparatorluğu'ndan her türlü imtiyazı koparmak, Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamak ve paylaşmak, böylece Türkleri Avrupa ve Anadolu'dan atmak olarak cevaplandırabiliriz.

¹ Edvard Dirault; Şark Meselesi (Bidayet-i Zuhurundan Zamanımıza Kadar), Çev. Nafiz, İstanbul, 1328, s. 17.

² Ali Kemal; Şark Meselesine Methal Mısır, 1900, s. 1.

³ Ahmet Saip; Tarih-i Meşrutiyet ve Şark Mesele-i Hal-i Hazırı, 1328, s. 5.

⁴ Yusuf Akçura; Tarih-i Siyasiye notları (Şark Meselesi), İstanbul, 1336, s. 9.

⁵ Paul Hourie; Türkiye Nasıl Paylaşıldı? Kaynarca Muahedesinden Son Felaketimize Kadar Şark Meselesi, Neşreden İbrahim Hilmi, İstanbul, Hayriye Matbaası, 1329, s. 5.

29 TEMMUZ 1997

Askerî Tarih Bülteni, yıl: 19 / sayı: 36

Şubat - 1994, s. 1 - 22.

D.1198

GENELKURMAY BASIMEVİ
YAYIN NUMARASI : '94/14

Also from Brassey's

NAPIER

Barbarian Eye

Lord Napier in China, 1834 – The Prelude to Hong Kong

DIETZ

The British in the Mediterranean

SEYMOUR

The Price of Folly

British Blunders in the War of American Independence 1775–1783

Sark Meselci

THE POMP OF YESTERDAY

The Defence of India
and the Suez Canal

1798–1918

WILLIAM JACKSON

BU/DS 62.7.J.33 1995

17 MAYIS 2001

Bogazici University Library



39001100453854

14

BRASSEY'S
London • Washington

1995